



Evaluation of Urban Open-Green Areas in terms of Sufficiency in Beylikdüzü District

Sevgi ÖZTÜRK¹, Öznur İŞINKARALAR² & Merve KALAYCI KADAK³

Keywords

Open-green areas, Beylikdüzü, Law of town planning.

Abstract

Open- green spaces are one of the most important factors that ensure a livable environment, high quality of life and healthy city formation in today's rapid urbanization. In cities, it has a role that provides the balance of mass-emptiness, brings people closer to nature, and provides ecological, economic, physical, psychological and social benefits to their environment. In this context, the present green area distribution of light green areas in Beylikdüzü district of Istanbul was investigated. Within the scope of the research, literature studies related to the study area and light green areas were made and the changes of green areas in the historical process were examined. Then, the amount of green area per capita for each neighborhood in Beylikdüzü district was handled according to the Regulation on Planning Principles of the Development Law of town planning. The amount of green space in the relevant regulation; children playgrounds, neighborhood and district parks, urban parks and sports fields. In this context, the amount of open and green areas per person in Beylikdüzü was calculated as 2.94 people / m² and evaluated according to the provisions of the Law of town planning. Depending on the data obtained, needs were identified and recommendations were made.

Article History

Received

15 Sep, 2019

Accepted

23 Nov, 2019

Beylikdüzü İlçesinde Kentsel Açık-Yeşil Alanların Yeterlilik Bakımından İrdelenmesi

Anahtar Kelimeler

Açık-yeşil alanlar, Beylikdüzü, İmar Kanunu.

Özet

Açık yeşil alanlar, günümüzdeki hızlı kentleşme içerisinde yaşanılabilir bir çevre, yüksek yaşam kalitesi ve sağlıklı bir kent oluşumunu sağlayan en önemli unsurlardan biridir. Kentlerde kitle- boşluk dengesini sağlayan, insanı doğaya yakınlaştıran, bulunduğu çevreye ekolojik, ekonomik, fiziksel, psikolojik ve toplumsal açıdan fayda sağlayan bir role sahiptir. Bu bağlamda çalışmada, İstanbul ili Beylikdüzü ilçesindeki açık yeşil alanların mevcut yeşil alan dağılımı incelenmiştir. Araştırma kapsamında çalışma alanıyla ve açık yeşil alanlarla ilgili literatür çalışmaları yapılmış ve yeşil alanların tarihsel süreç içerisinde değişimi incelenmiştir. Ardından, Beylikdüzü ilçesinde her

¹ ORCID: 0000-0002-3383-7822. Doç.Dr., Kastamonu Üniversitesi, Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, sozturk@kastamonu.edu.tr

² Corresponding Author. ORCID: 0000-0001-9774-5137. Arş. Gör., Kastamonu Üniversitesi, Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, obulan@kastamonu.edu.tr

³ ORCID: 0000-0003-1109-050X. Arş. Gör., Kastamonu Üniversitesi, Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, mkalayci@kastamonu.edu.tr

Makale Geçmişi
Alınan Tarih
15 Eylül 2019
Kabul Tarihi
23 Kasım 2019

mahalle için kişi başına düşen yeşil alan miktarı 3194 Sayılı İmar Kanunu'nun Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmeliğe göre ele alınmıştır. İlgili yönetmelikte yeşil alan miktarı; çocuk oyun alanları, mahalle ve semt parkları, kent parkları ve spor alanlarını kapsamaktadır. Bu bağlamda Beylikdüzü'nde kişi başına düşen açık ve yeşil alan miktarı 2,94 kişi/m² olarak hesaplanmış ve İmar Kanunu hükümlerine göre değerlendirilmiştir. Elde edilen verilere bağlı olarak ihtiyaçlar tespit edilmiş ve öneriler sunulmuştur.

1. Giriş

Doğal ve fiziksel çevre ile birlikte var olan kentler, çağın değişen gereksinimleri ve güçlü teknolojik müdahaleler ile hızlı bir değişim süreci yaşamaktadır (Oztürk vd, 2018). Kentleşme insanlar için sosyal ve kültürel yararlar sunarken diğer yandan sağlıklı bir çevrede yaşama zorunluluğu oluşturmaktadır. Özellikle son yıllarda Türkiye'de kentleşme oranı yüksek değerlere ulaşmıştır. Kentleşmenin hızlı olduğu bir sistemde sağlıklı ekolojik dengeden söz etmek oldukça güçtür. Yetersiz çevre politikaları, sosyal ve ekonomik problemler sürdürülebilir olmayan yapılaşmaya, arazinin yasal olmayan işgaline ve çevre koruma çalışmalarının aksamasına dolayısıyla yeşil alanların kaybına neden olmaktadır (Melchert, 2005).

Kentsel mekânda açık yeşil alanların, bir bütünlük içinde yer alıp bağlantılarının bütüncül yaklaşımla ele alınması beklenir. Bu nedenle açık-yeşil alanlar, kentin fiziksel yapısını ortaya koyan ve biçimlendiren temel alan kullanımlarından biri olup diğer alan kullanımlarını bütünleştiren bir denge unsurudur (Gül ve Küçük 2001). Bu kapsamda, açık ve yeşil alanlar birbirleri ile bağlantılı olarak kentsel arazi kullanımının önemli elemanıdır (Tosun 2007).

Yeşil alan planlaması, yeşil sistemde yer alan bileşenlerin birbiriyle ve şehir gelişimi esnasında ortaya çıkan yapılarla mekânsal ve fonksiyonel yönden oluşturduğu düzenin güvence altına alınmasını sağlar. Açık ve yeşil mekân sistemlerinin gelişiminde etkili olan doğal faktörlerin, kentin tarihi gelişimi sürecinde oluşturduğu doğal açık mekân sistemleri, kent genelinde tespit edilmeli ve oluşturulacak planlama yöntemiyle belirlenmelidir (Ayaşlıgil 1998). Bu süreçte doğal ve kültürel faktörlerle gereksinimler saptanır. İhtiyaçlar doğrultusunda korunacak veya önerilecek yeşil alanın modeli tanımlanır. Bu model insanların ve çevrenin ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte ve nicelikte olup korunabilir, yaşanabilir ve kullanılabilir yapıda olmalıdır. Bu özelliklere sahip bir yeşil alan elde edebilmek için erişilebilirlik, yörenin doğal yapısı ve uyum, kalite, yaşanabilirlik, karakter, uygunluk, kontrol ve çeşitlilik gibi planlamanın hedefini oluşturacak ilkeler göz önüne alınarak açık-yeşil alan planlaması yapılmalıdır (Öztürk ve Özdemir, 2013; Öztürk ve Genç, 2014).

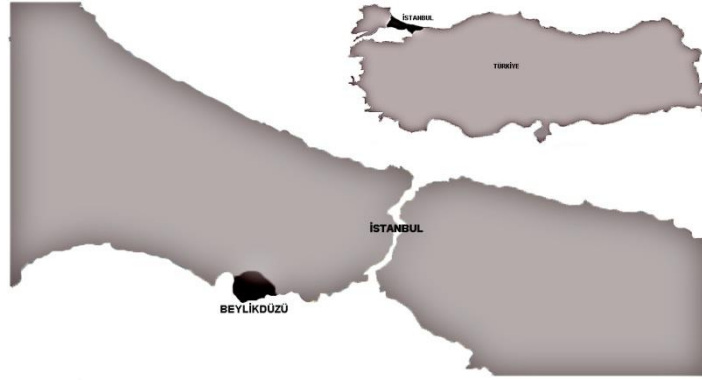
Çalışma kapsamında; İstanbul'un yeni gelişen ilçelerinden biri olan Beylikdüzü ilçe sınırları içerisindeki mevcut açık ve yeşil alanlar tespit edilmiştir. İlçenin seçiminde yapılaşmasının hızlı bir şekilde artması, yoğun göç alması, planlı kentleşme yapısıyla dikkat çekmesi ve İstanbul ilinin yeni yerleşim birimlerinden biri olma özelliği etkili olmuştur. Yapılan tespitlerle 3194 sayılı İmar Kanunu'na göre kişi başına düşen açık ve yeşil alan miktarı hesaplanarak yeterlilik durumu değerlendirilmiştir. 3194 sayılı imar kanununda belirtilen kentsel yeşil alanlar için kişi başına 7 m² yeşil alan standardı 02.09.1999 tarihli resmi gazetede yayınlanan

'İmar Planı Değişikliğine' göre 10 m²'ye çıkartılmıştır. Araştırma sonucunda Beylikdüzü ilçesi açık ve yeşil alanların niceliksel eksikliklerine yönelik çözüm önerileri getirilmiştir.

2. Materyal ve Yöntem

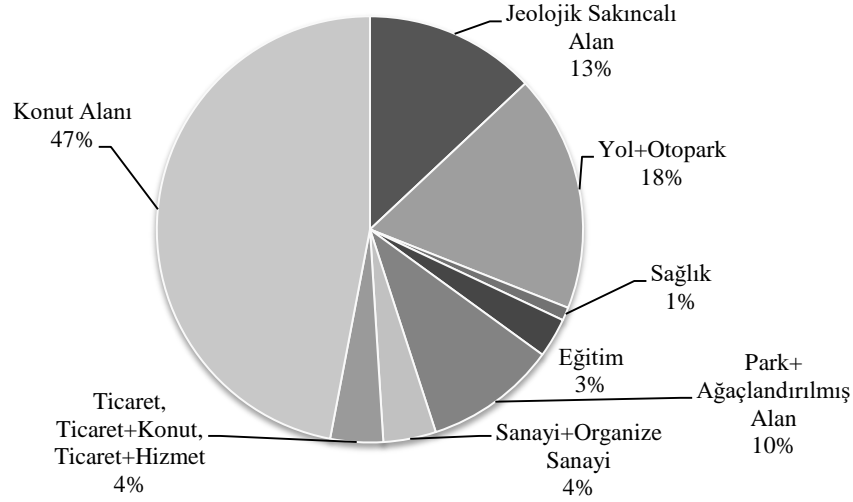
Çalışmanın ana materyalini İstanbul Beylikdüzü ilçesinin açık ve yeşil alanları oluşturmaktadır. Marmara Bölgesi'nde bulunan İstanbul ilinin ilçesi olan Beylikdüzü, güneyde Marmara Denizi'ne, doğuda Avcılar, kuzeyde Esenyurt, batıda ise Büyükçekmece ilçelerine komşudur. İlçe yaklaşık olarak 37,38 km² alana sahiptir. Beylikdüzü ilçesinin Adnan Kahveci Mahallesi, Barış Mahallesi, Büyükşehir Mahallesi, Cumhuriyet Mahallesi, Dereağzı Mahallesi, Gürpınar Mahallesi, Kavaklı Mahallesi, Marmara Mahallesi Sahil Mahallesi ve Yakuplu Mahallesi olmak üzere 10 mahallesi bulunmaktadır (URL 2). 2018 TÜİK sonuçlarına göre; Beylikdüzü ilçesinin nüfusu 331.525'tir. Yıllık ortalama nüfus artış hızı %1.82'dir (TÜİK, 2018).

Şekil 1. Beylikdüzü İlçesinin konumu



Beylikdüzü ilçesi farklı fonksiyonlarda alanlardan oluşmaktadır. Kent karakter tablosunda en büyük payı konut alanları oluşturmaktadır. Ardından, % 18'lik bir oran ile yol ve otoparklar, % 13'lük kısmı ise jeolojik açıdan sakıncalı alanlar oluşturmaktadır. Yerel yönetim tarafından ağaçlandırılan alan ve parklar ise % 10; ticaret, sanayi, hizmet sektörlerinin de toplam kapladığı alan % 8; eğitim alanları %3; sağlık alanlarının %1'lik alan kaplamış durumdadır (Şekil 2). Beylikdüzü yerleşim alanı, Küçükçekmece ve Büyükçekmece gölleri arasında nispeten yüksek bir yerleşimdir. İlçenin deniz seviyesinden yüksekliği 200 metredir (Karabacak, 2016).

Şekil 2. Beylikdüzü ilçesi kent karakter dağılımı



Çalışmada ilk olarak literatür taraması yapılmıştır. Daha sonra, çalışma alanının mevcut durumunu belirlemek amacıyla yerinde gözlem yapılmıştır. Beylikdüzü ilçe sınırları içerisindeki mevcut açık ve yeşil alanlar tespit edilmiştir. Tespiti yapılan açık ve yeşil alanların tamamının mülkiyeti devlete ait kamu arazilerinden oluşmaktadır. Bu bağlamda, 3194 Sayılı İmar Kanunu'na göre kişi başına düşen aktif yeşil alan miktarının hesaplanabilmesi için ilçedeki çocuk oyun alanları, mahalle parkları, kent parkları ile spor alanları mahalle bazında nüfusa göre kişi başına düşen miktar hesaplanmıştır. Son aşamada ise, elde edilen veriler ışığında analiz çalışması yapılarak alana özel öneriler geliştirilmiştir.

3. Bulgular

Beylikdüzü ilçesinin 2,3 km²'lik alanı yeşil alanlar ile kaplıdır. Bu alanlar içerisinde 100'den fazla park bulunmaktadır. Kişi başına düşen 10 m²'lik yeşil alanı ile İmar Kanunu hükümlerini yakaladığı gözlemlenmiştir. Mahalle bazında var olan yeşil alanların m² cinsinden büyüklükleri Tablo 1'de gösterildiği gibidir.

Tablo 1. Beylikdüzü ilçesinin mahalleler bazında park alanları

Mahalleler	m ²
Adnan Kahveci Mahallesi	101.778
Barış Mahallesi	61.300
Büyükşehir Mahallesi	60.447
Cumhuriyet Mahallesi	220.870
Dereağzı Mahallesi	21.358
Gürpınar Mahallesi	140.445
Kavaklı Mahallesi	10.322
Marmara Mahallesi	74.896
Sahil Mahallesi	57.675
Yakuplu Mahallesi	30.308
Toplam	779.399

3.1. Çocuk oyun alanları

İlçede toplam 125 adet çocuk oyun alanlı park bulunmaktadır. Bu parkların 123 tanesi mahalle parkı olup 2 tanesi ise kent parkı niteliği taşımaktadır. Adnan Kahveci Mahallesi'nde 28, Barış Mahallesi'nde 18, Büyükşehir Mahallesi'nde 11, Cumhuriyet Mahallesi'nde 7, Dereağzı Mahallesi'nde 9, Gürpınar Mahallesi'nde 10, Kavaklı Mahallesi'nde 9, Marmara Mahallesi'nde 11, Sahil Mahallesi'nde 6 ve Yakuplu Mahallesi'nde 14 adet kamuya ait çocuk oyun alanı niteliğinde mahalle parkı mevcuttur.

3.2. Parklar

Beylikdüzü ilçesinde 'kent parkı' niteliğinde 2 adet park bulunmaktadır. Bunlardan birincisi Kavaklı deresinin oluşturmuş olduğu vadinin kuzey bölümündeki Yaşam Vadisi 1. Etaptır. İkincisi ise ilçenin batısında bulunan sahil şeridine tasarlanmış Piri Reis Parkıdır. Bu parklar içerdikleri aktivite ve kullanımlar bakımından kent parkı niteliği taşımaktadır. Gerek konumları gerekse içerdikleri aktivite ve kullanımlar bakımından iki park arasında farklılıklar vardır. Bu parklar, ilçenin en önemli açık ve yeşil alanları konumundadır.

Beylikdüzü ilçesinde bulunan aktif yeşil alanlar ve türleri her mahalle için ayrı ayrı belirlenmiştir (Tablo 2). Elde edilen veriler sonucunda kent parkı alanları, kişi başı miktarı 13.5 m² Cumhuriyet ve 9.7 m² olan Gürpınar Mahallesi'nde toplam 397.707 m² alanı kaplamaktadır. Değerlerin, imar kanununda belirtilen standartlara yakın olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Beylikdüzü İlçesi Aktif Yeşil Alanların Mahallelere Göre Dağılımı

Mahalleler	Kent Parkı Alanı (m ²)	Ç.O.A. Dahil Mahalle Parkı (m ²)	Spor Alanı (m ²)	Toplam (m ²)	Toplam Mahalle Nüfusu (kişi)	Kişi Başı Miktarı (m ² /kişi)
Adnan Kahveci		118.587	10.132	128.719	92651	1.39
Barış		87.835	3140	90.975	52625	1.73
Büyükşehir		60.447	1365	61.812	20659	3
Cumhuriyet	242.843	55.89	3882	302.565	22428	13.5
Dereağzı		28.001	720	28.721	12755	2.26
Gürpınar	154.864	38.507	3673	197.044	20305	9.7
Kavaklı		11.596	4556	16.152	32705	0.49
Marmara		74.896	9849	84.745	27331	3.1
Sahil		30.405	1711	32.116	4642	6.92
Yakuplu		30.308	2949	33.257	45395	0.73
Toplam	397.707	536.472	41.977	976.156	331525	2.94

Cumhuriyet Mahallesi'nde kişi başına düşen yeşil alan miktarı 13,5 m²'dir. Diğer mahallelere oranla en fazla orana sahip olduğu görülmektedir. Kişi başına düşen yeşil alan miktarının, İmar Kanunu'nda belirtilmiş olan 10 m²'lik standardın üzerinde olan bu mahallede, çocuk oyun alanları genel olarak geniş alanların içlerinde planlanmış, zengin bitki dokusuna sahip ve içerisinde yürüyüş yollarının bulunduğu parklar olarak tasarlanmıştır. Gürpınar Mahallesi'nde kişi başına düşen yeşil alan miktarı 9.7 m²'dir. İmar kanunundaki standarda yakın bir değere sahip olan mahallede, parkların genelinde çocuk oyun grupları kullanılabilir durumdadır. Bitkisel öğeler ve donatı bakımından diğer parklara göre bakım isteyen bu

mahallede park alanlarındaki sert zeminlerinin ve çocuk oyun alanlarının bakımsız olduğu görülmüştür. Sahil Mahallesi'nde ise kişi başına düşen yeşil alan miktarı 6.92 m²'dir. Bu mahalle yazlık evlerin yoğun olduğu bir alandır ve parkların durumunun iyi olduğu görülmüştür. Yakuplu Mahallesi'nde kişi başına düşen 0.73 m²'dir. Diğer mahallelere oranla daha düşük orana sahip olmasına rağmen çocuk oyun alanlarının iyi durumda olduğu görülmüştür. Buradaki sorun, park içindeki donatı ve bitkisel elemanların eksikliğidir. Kavaklı Mahallesi'nde kişi başına düşen yeşil alan miktarı 0.49 m² olup, diğer mahallelere göre daha az durumdadır. Parkların çoğu yeni yapıldığı için iyi durumdadır (Tablo 3).

Tablo 3. Kişi başına düşen aktif yeşil alanlar

Mahalleler	Toplam Mahalle Nüfusu (kişi)	Kent Parkı Alanı (m ²)	Ç.O.A dahil Malalle Parkı (m ²)	Spor Alanı (m ²)	Kişi Başı Miktarı (m ² /kişi)
Adnan Kahveci	95651		1.27	0.11	1.39
Barış	52625		1.67	0.06	1.73
Büyükşehir	20659		2.93	0.07	3
Cumhuriyet	22428	10.8	2.49	0.017	13.5
Dereağzı	12755		2.2	0.06	2.26
Gürpınar	20305	7.63	1.89	0.18	9.7
Kavaklı	32705		0.35	0.14	0.49
Marmara	27331		2.74	0.36	3.1
Sahil	4642		6.55	0.37	6.92
Yakuplu	45395		0.67	0.06	0.73

4. Sonuç ve Öneriler

Araştırmada Beylikdüzü ilçesinde bulunan 10 mahallenin kentsel açık yeşil alanları irdelenmiştir. Değerlendirme yapılırken 3194 sayılı İmar Kanununa göre "Kişi başına düşen aktif açık-yeşil alan miktarı 10 m² olmalıdır" hükmü dikkate alınmıştır. Mevzuatta belirtilmiş olan standartlar doğrultusunda 331.535 kişi olan nüfus verileri dikkate alınarak ilçe bütününde kişi başına düşen aktif yeşil alan (park alanı, çocuk oyun alanı, spor alanı ve kent parkı) miktarının 2.94 m²/kişi olduğu tespit edilmiştir. Sadece Cumhuriyet Mahallesi'nde (13.5 m² /kişi) standart değerinin üzerinde olduğu, diğer tüm mahallelerin standart rakamlara ulaşamadığı görülmektedir. Bu nedenle ilçede yapılacak duyulduğu görülmektedir. Bu ihtiyacın karşılanabilmesi için ilçede artan nüfusla paralel olarak park yapım işlemlerinin hızlandırılması gerekmektedir.

Açık yeşil alanların niceliksel büyüklüğü kadar mekânsal dağılımı, yeşil alan türü, işlevsel ve estetik açıdan bir kentsel sistem olarak planlaması da son derece önemlidir. Bu mahallelerin tamamında çocuk oyun alanı içeren mahalle parkı ve spor alanı, Cumhuriyet ve Gürpınar mahallelerinde ise kent parkı bulunmaktadır. Yeşil alan türleri açısından ilçede eksiklik bulunmadığı söylenebilir. Ancak mekânsal dağılımının sistematik yapısı kapsamlı olarak tartışılmalıdır.

Yeşil sistemin doğru yer seçebilmesi için nüfusun ihtiyacına ve parkların fonksiyonlarına göre dağılım göstermesi ve kentsel donatı ihtiyaçlarının sağlanması gerekmektedir. Alanda bulunan mevcut parklarda iyi durumda olmayan veya eksilen tüm donatı elemanlarının yenilenmesi gerekmektedir. Donatı elemanlarının işlevsel ve estetik özellikleri de göz ardı edilmemelidir.

Beylikdüzü ilçesinin imajını etkileyen en önemli unsur toplu konut alanlarıdır. Bu konut alanları ilçenin kuzeyinden güneyine doğru yayılım göstermektedir. Kapalı korunaklı site konseptiyle üretilen konut alanları kapsamında bulunan yeşil alanlar, sakinlerin yeşil alan ihtiyacını büyük ölçüde karşılamaktadır. Ancak toplumsal yapının sürdürülebilirliği açısından özel ve yarı özel nitelikteki yeşil alanlar yerine kamusal dış mekanların üretilmesinin önemi göz ardı edilmemelidir.

Kaynakça

- Aksoy, Y., (2001). İstanbul Kenti Açık Yeşil Alan Durumunun İrdelenmesi, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ayaşlıgil, T., (1998). Kent Gelişimi Sürecinde Açık ve Yeşil Mekân Gereksiniminin Çanakkale Örneğinde İrdelenmesi, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, İstanbul.
- Ayatlı, B. (2013). Erzurum Kentinde Kişi Başına Düşmesi Gereken Aktif Yeşil Alan Miktarının Matematiksel Modelle Belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Erzurum
- Gül, A., Küçük, V., (2001). Kentsel Açık – Yeşil Alanlar ve Isparta Kenti Örneğinde İrdelenmesi, Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Isparta.
- Melchert, L., (2005). The Dutch sustainable building policy: A model for developing countries. *Building and Environment*, 42 (2), 893-901
- Önder, S., Polat, A. (2012). Kentsel Açık-Yeşil Alanların Kent Yaşamındaki Yeri ve Önemi, Kentsel Peyzaj Alanlarının Oluşumu ve Bakım Esasları Semineri, Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Konya.
- Öztürk, S., Genç, Z. P., 2014. The Relationship Between Urban Design and Urban Quality of Life: “A Case Study of Kastamonu City- Turkey”, *Artvin Çoruh Üniv. Orman Fak. Dergisi*, 15 (2), 114-125.
- Öztürk, S., Özdemir, Z., 2013, Kentsel Açık ve Yeşil Alanların Yaşam Kalitesine Etkisi “Kastamonu Örneği”, *Kastamonu Üniversitesi, Orman Fakültesi Dergisi*, 2013, 13 (1): 109-116.
- Tosun, E., (2007). Tekirdağ İli Çorlu İlçesi Açık Ve Yeşil Alanların Saptanması Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Tekirdağ.
- URL 1, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>
- URL 2, <http://www.beylikduzu.gov.tr/ilcemiz-hakkinda>
- URL 3, <https://istanbulharitasi360.com/carte/image/tr/istanbul-ilce-haritasi.jpg>
- URL 4, <https://tr.climate-data.org/location/53155/>

© Copyright of Journal of Current Research on Social Science is the property of Strategic Research Academy and its content may not be copied or emailed to multiple sites or posted to a listserv without the copyright holder's express written permission. However, users may print, download, or email articles for individual use.